

KAMPEN MOT KONSUMVANSINNET

"De bestulna kommer att reser sig"

Är bilen är viktig och verkligen en nödvändig investering? Den indiska miljöaktivisten Vandana Shiva, som tilldelats det alternativa Nobelpriset, hävdar i en intervju med ONLINE nödvändigheten för nya prioriteringar - och att plantera träd.

Är bilar viktiga för överlevnaden och investmentfonder livsnödvändiga? Den indiska miljöaktivisten Vandana Shiva, belönad med det alternativa nobelpriset pläderar i en intervju med online för nya prioriteter - och att plantera träd.

ONLINE: Fru Shiva, har ni som miljö- och feminist förståelse för att många människor i Tyskland just nu koncentrera sig på frågan vem som kommer att vinna valet i Tysklands nya topmodell tävling.

Vandana Shiva: Nej, när det gäller sådana frågor i mitt liv är jag verkligen totalt ointresserad. Dessa vackra kvinnor kan gå förbi mig och jag skulle inte uppmärksamma dem. Att leta efter och att utnämna flickor till skönhetsdrottningar medan klimatet och världsekonomin befinner sig i en av de allvarligaste kriser känner jag som om Nero skulle spela fiol medan Rom brinner.

Online: Vilket intryck har ni av Tyskland?

Jag är chockerad över att den tyska regeringen försöker hålla liv i ekonomin genom att ge människor 2500 Euro i skrotpremie för sina bilar så att bilindustrin kan hållas vid liv genom försäljning av nya. Men varifrån kommer aluminiumet för alla dessa nya bilar? I Indien arbetar jag med samhällen som kämpar mot att deras aluminiumgruvor och stålverk ska stängas. I Tyskland befinner sig stålindustrin i kris och hos oss producerar vi stålet på åkermark för exporten. När jag ser grön åkermark här i Tyskland tänker jag på den tidigare blomstrande åkermarken i Indien som förstördes för att hålla konsumtionsmaskineriet igång.

Online: Hur kan vi hantera denna miljöförstörande process i framtiden?

En ytterligare försämring kan vi förhindra genom att bli mera medvetna om våra gemensamma gigantiska miljöproblem och genom att bestämma oss för att leva mera ansvarsfullt. Om vi inte ändra vårt handlingsätt utsätter vi vår planet för ytterligare förstörelse och utsätter våra mänskliga samhällsbyggen för stora risker och motsättningar.

De flesta av dagens konflikter som i Sri Lanka eller i Swatdalen beror på bieffekter av dagens förhärskande ekonomiska modell som stjälar resurser från andra länder och den bestulna befolkningen kommer att resa sig. Vi sitter dels på en gigantisk ekologisk, dels på en ekonomisk tidsbomb och ingen vet vilken av dem som kommer att krevera först. Martin Luther tillskrivs följande uttalande: "Om jag visste att världen skulle förintas i morgon skulle jag idag plantera ett äppelträd." - har du för övrigt redan planterat ett sådant?

Under åren som gått har jag samlat många fröer och ju mer förtvivlat jag blir inför dessa hotande katastrofer ju fler fröer samlar och planterar jag. Och ett är säkert: Medan min känsla och övertygelse för att skydda biologisk mångfald och lokalt lantbruk växer för att säkerställa basala överlevnadsmöjligheter för de fattigaste, så växer den globala ekonomins förstörelselusta.

Online: Känner ni hotet av att den ekologiska krisen på grund av den nuvarande ekonomiska får mindre uppmärksamhet idag och framöver?

Just nu koncentrerar vi oss för mycket på den ekonomiska krisen och den tyska regeringen och bilindustrin framställer bilindustrins kris som början till slutet, för att frammana spöket att världen skulle braka ihop utan våra banker och bilindustrin.

Bilindustrin producerar bilar som ingen verkligen behöver, och bankerna spekulerar i värdepapper, istället för att försöka korrigera de gigantiska felen man har begått. Dessa fel kan nästan betraktas som ett stort bedrägeri av det civila samhället. Det känns för mig som ett hål i en ballong där man fortsätter att blåsa in luft - men en söndrig ballong är och förblir trasig!

Online: Vi måste alltså säga farväl till limousiner och investeringsfonder?

Krisen visar oss att vi inte kan fortsätta med en ständig konsumtionsökning av materiella ting. Vi kan antingen fortsätta att leva som vanligt med panikkänslan att allting går åt helsicke, eller så koncentrerar vi oss på att försöka leva lyckligare med en förbättrad och förändrad syn på livet och tillgångarna runt omkring oss.

Online: Är den rådande ekologiska och ekonomiska krisen vår sista chans?

Ja, men både regeringar och företag är för konservativa för att utveckla nödvändiga nya alternativ. Det känns som om de vore tunga lokomotiv som rusar på, men deras bromssträckor för att byta spår är oändligt långa. Det är medborgarna som med nya idéer bör sätta stopp och ange färdriktningen för den framtida samhällsutvecklingen.

Online: Och hur kan ett nytt engagemang av medborgarna se ut?

Jo, helt enkelt genom att idka trädgårdsarbete. Vi har kommit till en punkt i vårt samhällsbyggande där trädgårdsarbete kan förändra mycket. - materiellt, emotionellt och politiskt!

Var och en borde syssla med trädgårdsarbete. För människor som inte har tillgång till ett trädgårdsland eller en åker skulle alla kommuner blir tvungna att skapa offentliga levande miljöer istället för nya parkeringsplatser. Under förra världskriget skapades sådana utanför städerna för att människorna kunde livnära sig.

Online: Era kritiker kallar ert ställningstagande för naivt - precis som i er lanserade bok „Jorddemokrati“ kämpar ni för, och försvarar tanken om en demokratisk samlevnadsform för all slags liv på vår planet människor, växter och djur.

Nej, denna min tanke är inte naiv, då hela vår planet fungerar på detta sätt. Det är andra livsformer som skapar basen för våra liv och därför har dessa samma rättighet att leva och existera som vi själva. Växterna ge oss syre och behöver rätten att få vatten. Det är dumt och arrogant att påstå att marken, vattnet och luften tillhör oss människor - handlar vi efter denna tanke, så förstör vi vårt eget livsutrymme. Särskilt män med makt företräder liknande tankar och det är dessa som i stor utsträckning bidragit till dagens ekologiska och ekonomiska kris.

Online: Stödjer ni också tesen att om kvinnor skulle få makten på jorden så skulle mänskligheten utkämpa mindre krig?

Nej, det vore inte den rätta lösningen. Risken finns ju att vi kunde få flera hundra Margret Thatchers som vill styra och ställa och vi skulle uppleva flera krig än idag. Det vi behöver är kvinnliga kompetenser i politiken. Kvinnor tänker och resonerar annorlunda än män. Vi behöver människor vid makten som verkligen förstår och bryr sig om omvärlden, människan och det civila samhället.

Online: Flera kvinnor som Angela Merkel eller Hillary Clinton har under senaste decenniet fått ledande positioner i politiken. Förändrar sådana kvinnor politiken eller förändrar politiken kvinnorna?

Hitintills har politiken förändrat kvinnorna. Det är de politiska strukturerna som bestämmer hur en person i en speciell maktposition reagerar. Kvinnor som kommer till makten kan inte ändra på dessa strukturer, men det är kvinnorna vid den politiska basen som kan skaka basen i sina innersta festerna för att tvinga fram förändringar. Kvinnornas sociala engagemang är den starkaste politiska kraften vi ser i världen idag.

Online: Även om ni är en mycket välkänd aktiv kvinnlig miljöaktivist, så står många andra kvinnor som exempelvis Michelle Obama eller Oprah Winfrey i världens rampljus i stället. Är detta inte konstigt?

Detta innebär inget problem för mig. Oprah Winfrey dödar inte våra bönder i Indien - hon har bara en talkshow. Men det hade varit bättre om hon inom denna talkshow kunde tala om våra gigantiska miljöproblem istället.

Online: Er idoga kamp för en ny samhällsordning tycks utsiktslöst - vad förmår er att fortsätta denna kamp med oförminskad styrka?

Mitt hjärta, mitt medvetande och min ande. Allt jag gör, försöker jag tänker igenom, så att varje göromål helt enkelt blir nödvändigt. Och sedan känner jag en otrolig energi från min omgivning som hjälper mig att genomföra det jag föresatt mig. Mitt motstånd mot det rådande samhällssystemet och alla dess nackdelar förvandlar jag dagligen till bättre positiva alternativ: Att se mina egenhändig satta fröer att gro och att kunna säga om jag dör i morgon så växer mina frön ändå vidare, skapar en otrolig tillfredsställelse.

Online: Finns det något i ert liv ni måste ge avkall på för att leva efter er vision om ett nytt samhälle som ni vill lära ut?

Jag är högutbildad fysiker och var tvungen att offra min yrkesdröm för att kunna föra mitt nuvarande liv. Dessutom måste jag acceptera mina gränser - dygnet har bara 24 timmar och min kropp orkar inte hur mycket som helst.

Vissa dagar saknar jag mitt tidigare yrke, fysiken, som ger stor intellektuell resonans. Men det vore egoistiskt att endast tänka på mitt eget liv, medan annalkande katastrofer hotar hela vår planet.

Källa Simone Utser

PERSONEN - **VANDANA SHIVA**

Vandana Shiva föddes 1952 i nordindiska staden Dehradun. Hon gav upp sin vetenskapliga karriär som välutbildat fysiker och har fått ett stort namn inom miljöskyddet, som människorättsaktivist och feminist. Hon fokuserar på naturens mångfald och belönades 1993 med det alternativa Nobelpriset.

Hennes bakgrund:

Vandana Shiva kommer från en familj där rättvisa och enkelhet betraktades som eftersträfvansvärda som naturliga mål i det mänskliga livet. Hennes föräldrar, fadern skogsvaktare och modern lärarinna lämnade sina anställningar för att blir bönder. Familjen levde mycket enkelt och delade det hårda bondelivet med sina barn. Under dessa ungdomsår började Shivas miljöintresse att öka, när hon såg hur skogen årligen krympte vid foten av Himalaya där hon levde.

Hennes mål

Nästan hela sitt liv har Shiva ägnat åt kampen för uthållig miljö- och omvärldspolitik, lantbruksfrågor och sociala rättigheter. Hon kämpar för en "global demokrati", där människor, djur och växter utan undantag ska ha samma rättighet att existera sida vid sida.

Redan under 70-talet engagerade hon sig inom Chipko, den första indiska miljöorganisation som protesterade mot skogsskövling genom att kvinnorna agerade trädkramare. Idag ägnar hon sig huvudsakligen åt kampen för överlevnaden av all slags liv på vår planet, naturlig åkerbruk och arbetar även för förbättrad demokrati angående kvinnofrågor i tredje världen.

Hennes arbete

Centrumet för Shivas verksamhet är hennes hemkommun Dehradun där hon arbetar i den av henne organiserade stiftelsen Navdanya. Stiftelsen bedriver forskning och undervisning. Navdanya samlar och lagrar traditionella växter inom lantbruket och odlar dessa på den egna försöksgården. Bönderna erhåller säd och baljväxter att odla, utan att behöva bekämpningsmedel och för att slippa köpa dyrt patenterat utsäde. Hon håller uppskattade föreläsningar runtom i världen, är rådgivare inom lantbruksorganisationen FAO, medlem i FN, och medlem i exekutivkommittén i celebra rådet för världens framtid. (world future council)

Hennes förebild

Shivas inspiration är Mahatma Gandhi, den store ledaren och nästintill indisk helgon, under Indiens kamp för självstyre mot Engelmännen.

Hennes motståndare

Shiva kämpar mot neoliberal ekonomisk politik, företag som tillverkar piratprodukter och som genmanipulera nyttoväxter. Sedan några år engagerar hon sig även i kampen mot patenttillverkade utsädesprodukter av internationella koncerner. Hon berättar att ett världsomspännande nätverk av suspekta industrier vill göra det globala lantbruket beroende av genmanipulerade odlingsväxter. En av hennes stora motståndare är den amerikanske Monsanto-koncernen. Hundratusentals indiska bönder har under senare år tagit livet av sig, då det hamnade i en form av skuldfälla efter att ha köpt dyrt gemenmanipulerade utsäde och kunnat återbetala skulderna.

Översättning GH 2009-06-23